

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
32003001	IES Nº 1	O Carballiño	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Xeografía e historia	3º ESO	3	105

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	6
4.1. Concrecións metodolóxicas	20
4.2. Materiais e recursos didácticos	20
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	21
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	21
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	23
6. Medidas de atención á diversidade	24
7.1. Concreción dos elementos transversais	24
7.2. Actividades complementarias	25
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	26
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	27
9. Outros apartados	27

1. Introducción

A materia de Xeografía e Historia contribúe á análise dunha realidade cada vez máis diversa e cambiante; implica unha invitación ao alumnado ao coñecemento de si mesmo e do mundo que o rodea, á participación e ao compromiso social, a asumir os seus dereitos e responsabilidades, á valoración crítica das respostas que ao longo da historia se lles deron aos retos que se foron sucedendo. Esta análise da realidade implica a necesidade da contextualización das aprendizaxes na contorna local, como chanzo necesario para achegarse á comprensión da realidade global. Así mesmo o proceso de aprendizaxe debe estar contextualizado na comunidade educativa, adaptado ás características do alumnado, o que pasa necesariamente tamén pola contextualización do currículo.

O currículo como dicíamos arriba, debe adaptarse ó contexto no que se desenvolve o proceso educativo, é dicir, debe ser un elemento máis dun proxecto educativo que responda ós intereses, necesidades e trazos específicos do contexto social, cultural, desta comunidade educativa. Tendo isto en conta, procede contextualizar a programación no noso centro de ensino:

Esta programación está deseñada para o IES nº 1 de O Carballiño, ubicado na vila do mesmo nome. O centro conta coas ensinanzas de Educación Secundaria Obrigatoria e os Bacharelatos de Ciencias e de Humanidades.

O noso alumnado procede maioritariamente da vila de Carballiño; unha pequena porcentaxe procede de núcleos de áreas rurais do propio concello ou de concellos limítrofes. Trátase dun alumnado que presenta moi poucos problemas de comportamento, pouco conflictivo, e que en xeral conta cos apoios familiares necesarios e cos recursos que facilitan o seu proceso de aprendizaxe. A meirande parte dos nosos alumnos tiveron a oportunidade de viaxar, xa sexa cas súas familias ou en moitos casos co centro, o que facilita en grande medida a labor de ensino-aprendizaxe da materia e contribúe tamén á cultura xeral do alumnado. Nos últimos anos o noso centro está a recibir unha porcentaxe non desdeñable de alumnos que proceden doutros países, nomeadamente da América Central e do Sur, feito que incide con claridade nas circunstancias do proceso educativo e obríganos a adoptar as medidas necesarias para a integración e a adaptación deste alumnado, supoñendo tamén para o resto dos alumnos a apertura dun abano de posibilidades novas de coñecemento doutras culturas dun xeito directo e persoal, o que acae moi ben á nosa materia, Xeografía e Historia.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Buscar, seleccionar, tratar e organizar información sobre temas relevantes do presente e do pasado, usando criticamente fontes históricas e xeográficas, para adquirir coñecementos, elaborar e expresar contidos en varios formatos.	2-3		4	1-2		1		

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX2 - Indagar, argumentar e elaborar produtos propios sobre problemas xeográficos, históricos e sociais que resulten relevantes na actualidade, desde o local ao global, para desenvolver un pensamento crítico, respectuoso coas diferenzas, que contribúa á construción da propia identidade e a enriquecer o acervo común.	1-2			2		1-3	3	3
OBX3 - Coñecer os principais desafíos aos que se enfrontaron distintas sociedades ao longo do tempo, identificando as causas e consecuencias dos cambios producidos e os problemas aos que se enfrontan na actualidade, mediante o desenvolvemento de proxectos de investigación e o uso de fontes fiables, para realizar propostas que contribúan ao desenvolvemento sustentable.			3-4-5		3	3-4	1	1
OBX4 - Identificar e analizar os elementos da paisaxe e a súa articulación en sistemas complexos naturais, rurais e urbanos, así como a súa evolución no tempo, interpretando as causas das transformacións e valorando o grao de equilibrio existente nos distintos ecosistemas, para promover a súa conservación, mellora e uso sustentable.					2	1-2-3-4	1	
OBX5 - Analizar de forma crítica formulacións históricas e xeográficas explicando a construción dos sistemas democráticos e os principios constitucionais que rexen a vida en comunidade, así como asumindo os deberes e dereitos propios do noso marco de convivencia, para promover a participación cidadá e a cohesión social.	5					1-2		1
OBX6 - Comprender os procesos xeográficos, históricos e culturais que conformaron a realidade multicultural na que vivimos, coñecendo e difundindo a historia e a cultura das minorías étnicas presentes no noso país, e valorando a achega dos movementos en defensa da igualdade e a inclusión, para reducir estereotipos, evitar calquera tipo de discriminación e violencia, e recoñecer a riqueza da diversidade.	5				3	1-2-3		1
OBX7 - Identificar os fundamentos que sosteñen as diversas identidades propias e as alleas, a través do coñecemento e posta en valor do patrimonio material e inmaterial que compartimos para conservalo e respectar os sentimentos de pertenza, así como para favorecer procesos que contribúan á cohesión e solidariedade territorial no tocante aos valores do europeísmo e da Declaración Universal dos Dereitos Humanos.		3			1	1-2-3		1

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX8 - Tomar conciencia do papel dos ciclos demográficos, o ciclo vital, as formas de vida e as relacións interxeracionais e de dependencia na sociedade actual e a súa evolución ao longo do tempo, analizándoas de forma crítica, para promover alternativas saudables, sustentables, enriquecedoras e respectuosas coa dignidade humana e o compromiso coa sociedade e a contorna.			5	4	2-5	1-2-3		
OBX9 - Coñecer e valorar a importancia da seguridade integral cidadá na cultura de convivencia nacional e internacional, recoñecendo a contribución do Estado, as súas institucións e outras entidades sociais á cidadanía global, á paz, á cooperación internacional e ao desenvolvemento sustentable, para promover a consecución dun mundo máis seguro, solidario, sustentable e xusto.	2					1-2-3-4	1	1

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	O ser humano como agresor do medio	Os problemas medioambientais actuais e a súa proxección no futuro; posibilidades de accións correctivas	5	8	X		
2	Poboación: avellentamento e multiculturalidade. A UE, España e Galicia	A evolución e o reparto da poboación ;o reto do avellentamento. movementos migratorios e multiculturalidade. Os casos da UE, España e Galicia;	10	9	X		
3	Unha economía globalizada	Os sectores económicos, os axentes económicos e os factores de produción O mercado laboral Estudo dos diferentes sistemas económicos do mundo. a globalización económica; consecuencias positivas e aspectos negativos ou discutibles. as principais economías mundiais.	10	10	X		
4	O sector primario; UE, España e Galicia	Estudo da composición e evolución do sector primario, nomeadamente en Galicia, España, e na UE	10	10	X		
5	O sectores secundario e	Estudo da composición e evolución do	10	10		X	

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
5	terciario na UE, España e Galicia	sector secundario, nomeadamente en Galicia, España, e na UE	10	10		X	
6	sector terciario na UE, España e Galicia	estudo do sector terciario como sector líder da economía, nomeadamente en Galicia, España, e na UE	10	10		X	
7	Os contrastes no desenvolvemento no mundo globalizado	Os retos do mundo globalizado e os ODS	10	10		X	
8	A construción política das sociedades	os distintos sistemas políticos e a importancia das Institución que coidan do mantemento da paz	10	10			X
9	O Século da Razón: transformacións políticas e sociais. A España dos Borbóns	O inicio da fin do Antigo Réxime e as transformación que conducirán á Idade Contemporánea. As reformas ilustradas que chegaron a España da man da nova dinastía de orixe francesa	10	10			X
10	As Revolucións burguesas e a Revolución industria	As revolucións americana e francesa, e as súas consecuencias; a Revolución industrial e o nacemento da sociedade de clases	10	10			X
11	Movementos artísticos rococó, neoclásico e romántico; a figura de Goya	estudaremos os movementos artísticos rococó, neoclásico e romántico a traveso das súas características básicas	5	8			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	O ser humano como agresor do medio	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando que sabe identificar varias características da contorna natural e o aproveitamento que fai o ser humano do medio, así como as súas consecuencias.		
CA2.5 - Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	Contesta ás preguntas cun nivel suficiente e de forma bastante detallada sobre as maneiras de conservar o medio natural, rural e urbano e coñece accións que se promoven desde diferentes ámbitos.	PE	90

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.6 - Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.	É capaz de deseñar propostas que poidan contribuír a mellorar o medio ambiente ofrecendo solucións se poidan tomar a diferentes escalas.		
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	É capaz de realizar con certa soltura un traballo sobre medio ambiente, identificando e describindo aceptablemente as principais características e causas e consecuencias do seu deterioro.	TI	10

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática. - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Dilemas e incertezas ante o crecemento, a empregabilidade e a sustentabilidade.

UD	Título da UD	Duración
2	Poboación: avellentamento e multiculturalidade. A UE, España e Galicia	9

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	É capaz enumerar algunhas das características da poboación mundial e de España e Galicia e propón certas solucións aos problemas.		
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender os descritores da poboación e as características poboacionais de España, Galicia. Responde as preguntas cun nivel suficiente,	PE	90

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodpendencia.	en exercicio escrito amosa coñecer a evolución da poboación e os seus retos de futuro e é capaz de aportar posibles solucións aos problemas.		
CA3.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	É capaz de expor con certa claridade as causas e consecuencias da mobilidade da poboación e a multiculturalidade, amosando respecto ás minorías.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	realiza traballos cun nivel suficiente sobre as características da poboación na súa contorna		
CA2.7 - Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social, e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.	Traballa en equipo e achega ideas con certa claridade para elaborar un traballo sobre a violencia de xénero e os problemas das minorías e tamén elabora entrevistas simuladas a colectivos de mulleres.	TI	10

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Globalización. Os movementos migratorios e interculturalidade no ámbito mundial. Conflitos ideolóxicos e etnoculturais. - Diversidade social, etnocultural e de xénero. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe en sociedades abertas. Historia e recoñecemento do pobo xitano e outras minorías étnicas do noso país. España, país de migrantes. Novas formas de identificación cultural. - Os ciclos e réximes demográficos. O reto demográfico en España e Galicia: Envellecemento e políticas demográficas. Cambios dos modos de vida e dos modelos de organización social. - Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
3	Unha economía globalizada	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Realiza un exame escrito no que identifica bastantes características da paisaxe de Galicia, España e Europa e indica algúns condicionamentos para a actividade económica.	PE	90
CA2.1 - Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	É capaz de respostar con certa precisión preguntas referemtes á evolución dos sectores económicos e a súa permanencia no tempo, amosando comprender a importancia do proceso de terciarización económica, e é capaz de establecer certas relacións cdo mundo globalizado co dominio dunha economía liberal.		
CA3.6 - Contribuír ao benestar individual e colectivo a través do deseño, exposición e posta en práctica de iniciativas orientadas a promover un compromiso activo cos valores comúns, a mellora da contorna e o servizo á comunidade.	Realiza no exame escrito de propoñer iniciativas para millorar os aspectos negativos derivados da globalización da economía actual		
CA1.3 - Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	É capaz de interpretar e identificar con certa seguridade mapas e gráficos sobre o Desenvolvemento Sustentable, e distribución do traballo.	TI	10
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	É capaz de realizar con certa soltura unha proposta de traballo no que expoña as características da zona onde vive e as actividades económica da súa contorna e como condiciona o medio á economía.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Estructuras económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. - Dilemas e incertezas ante o crecemento, a empregabilidade e a sustentabilidade. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Métodos de investigación no ámbito da Xeografía e da Historia. Metodoloxías do pensamento histórico e do pensamento xeográfico. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión. - Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
4	O sector primario; UE, España e Galicia	10

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	Realiza un exame escrito no que identifica bastantes características do sector primario de Galicia, España e Europa e indica algúns condicionamentos para a actividade económica.	PE	90
CA2.5 - Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	É capaz de realizar con certa soltura propostas sobre como poder aproveitar o medio de Galicia, España e a UE que sexa respectuoso co Desenvolvemento Sostible.		
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodpendencia.	Realiza o exercicio escrito sobre a evolución do sector primario e os seus retos de futuro e como estes van ligados ao cambio no medio natural.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	É capaz de realizar con certa soltura un traballos nos que expoña as características do sector primario da súa contorna e como condiciona o medio á economía.	TI	10

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro. - Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorexión Galicia-Norte de Portugal. - A industrialización en Europa, España e Galicia. Transicións, revolucións, permanencias e cambios na nova orde mundial. Nacemento dunha nova sociedade. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática. - Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
5	O sectores secundario e terciario na UE, España e Galicia	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	no exame escrito identifica bastantes características do sector secundario de Galicia, España e Europa e indica algúns dos seus condicionamentos.	PE	90
CA2.5 - Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	É capaz de facer propostas sobre como poder aproveitar o medio de Galicia, España e a UE que sexa respectuoso co Desenvolvemento Sostible.		
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.	en exercicio escrito amosa coñecer a evolución do sector secundario e os seus retos de futuro e como estes van ligados ao cambio no medio natural.		
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	É capaz de realizar con certa soltura de traballos no que expoña as características do sector secundario da da súa contorna e que amosen coñecemento de como condiciona o medio á economía.	TI	10

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica.

Contidos

- O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro.
- Estruturas económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.
- A industrialización en Europa, España e Galicia. Transicións, revolucións, permanencias e cambios na nova orde mundial. Nacemento dunha nova sociedade.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos.
- Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural.
- Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática.
- Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
6	sector terciario na UE, España e Galicia	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Identificar os elementos da contorna e comprender o seu funcionamento como un sistema complexo por medio da análise multicausal das súas relacións naturais e humanas, presentes e pasadas, valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.	no exame escrito identifica bastantes características do sector terciario de Galicia, España e Europa e indica algúns dos seus condicionamentos.		
CA2.5 - Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana, a través do respecto a todos os seres vivos, mostrando comportamentos orientados ao logro dun desenvolvemento sustentable das devanditas contornas, e defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta.	É capaz de facer propostas sobre como poder aproveitar o medio de Galicia, España e a UE que sexa respectuoso co Desenvolvemento Sostible.	PE	90
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodpendencia.	en exercicio escrito amosa coñecer a evolución do sector secundario e os seus retos de futuro e como estes van ligados ao cambio no medio natural.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	É capaz de realizar con certa soltura de traballos no que expoña as características do sector terciario da súa contorna e que amosen coñecemento de como condiciona o medio á economía.	TI	10

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. Emerxencia climática e sustentabilidade. Relación entre factores naturais e antrópicos. Modificacións, efectos e ameazas na Terra e a contorna próxima de España e Galicia. Os avances tecnolóxicos e a conciencia ecosocial. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - O global e o local. A investigación en Ciencias Sociais. O estudo multicausal e a análise comparada do espazo natural, rural e urbano. A súa evolución en España e Galicia e os retos de futuro. - Estructuras económicas no mundo actual: unha economía globalizada. Os sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia, a súa transformación e evolución. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal. - A industrialización en Europa, España e Galicia. Transicións, revolucións, permanencias e cambios na nova orde mundial. Nacemento dunha nova sociedade. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Interpretación do territorio e da paisaxe. Do éxodo rural á concentración urbana. O problema do despoboamento rural no ámbito estatal e autonómico. Ordenación do territorio e transformación do espazo. A importancia do espazo público. A pegada humana e a protección do medio natural. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática. - Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
7	Os contrastes no desenvolvemento no mundo globalizado	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
--------------------------------	-------------------------------	-----------	----------

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.5 - Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade, a partir da análise da relación entre os aspectos xeográficos, históricos, ecosociais e culturais que conformaron a sociedade globalizada e multicultural actual, e o coñecemento da achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados.	Expón con certa claridade un traballo no que amose coñecer os contrastes económicos e sociais entre a poboación mundial e posiciónase a favor da eliminación das discriminacións sociais, económicas e en especial das sexistas		
CA2.1 - Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando que sabe cales foron e cales son os factores que frean o desenvolvemento dos paíseso		
CA2.8 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	É capaz de clasificar os países polo seu desenvolvemento de de relacionar dito desenvolvemento don características históricas, xeográficas...comúns a eses países	PE	90
CA3.7 - Adoptar un papel activo e comprometido coa contorna, de acordo con aptitudes, aspiracións, intereses e valores propios, a partir da análise crítica da realidade económica, da distribución e xestión do traballo, e a adopción de hábitos responsables, saudables, sustentables e respectuosos coa dignidade humana e a doutros seres vivos, así como da reflexión ética ante os usos da tecnoloxía e a xestión do tempo libre.	É capaz de describir aceptablemente o reparto desigual do traballo e o relaciona cos movementos poboacionais, relaciona a pobreza co seu impacto no medio ambiente		
CA3.2 - Realizar propostas que contribúan ao logro dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	É capaz de amosar coñecer os ODS, e de analizar criticamente o seu estado actual	TI	10

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Globalización. Os movementos migratorios e interculturalidade no ámbito mundial. Conflitos ideolóxicos e etnoculturais. - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - Diversidade social, etnocultural e de xénero. Migracións, multiculturalidade e mestizaxe en sociedades abertas. Historia e recoñecemento do pobo xitano e outras minorías étnicas do noso país. España, país de migrantes. Novas formas de identificación cultural.

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Os ciclos e réximes demográficos. O reto demográfico en España e Galicia: Envellecemento e políticas demográficas. Cambios dos modos de vida e dos modelos de organización social. - Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión.

UD	Título da UD	Duración
8	A construción política das sociedades	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.6 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender que tipos de rexímenes existentes, as diferenzas entre monarquía e república e como se organiza o Estado español.	PE	90
CA2.6 - Coñecer, valorar e exercitar responsabilidades, dereitos e deberes e actuar en favor do seu desenvolvemento e a defensa dos valores constitucionais e democráticos.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente, demostrando saber e comprender cales son as características fundamentais dun sistema democrático en antítesis ao ditatorial.		
CA3.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Realiza un exercicio escrito no que indique certas institucións do Estado e de asociacións que promoven un mundo máis seguro e unha mellor convivencia.		
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo, identificando e describindo aceptablemente que é Estado, tipos de Estado, rexímenes e a organización territorial do Estado	TI	10
CA3.4 - Recoñecer movementos e causas que xeren unha conciencia solidaria, promovan a cohesión social e traballen para a eliminación da desigualdade, especialmente a motivada por cuestión de xénero, e para o pleno desenvolvemento da cidadanía, mediante a mobilización de coñecementos e estratexias de participación, traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.	É capaz de realizar con certa soltura a proposta de traballo, no que plasma a importancia do sentido cívico, o respecto polas diferenzas e opinións dos demais e sobre o recoñecemento da muller.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Análise e interpretación de conceptos espaciais: localización, escala, conexión e proximidade espacial. - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas - A industrialización en Europa, España e Galicia. Transicións, revolucións, permanencias e cambios na nova orde mundial. Nacemento dunha nova sociedade. - Organización política das sociedades. Ordenamento normativo autonómico, constitucional e supranacional como garante do desenvolvemento de dereitos e liberdades para o exercicio da cidadanía. Cidadanía europea e cosmopolita. - Implicación na defensa e protección do medio ambiente. Acción e posición ante a emerxencia climática. - Emprego e traballo na sociedade da información, aprendizaxe permanente e ao longo de toda a vida. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita polos dereitos laborais e sociais: o estado do benestar.

UD	Título da UD	Duración
9	O Século da Razón: transformacións políticas e sociais. A España dos Borbóns	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Analizar procesos de cambio histórico e comparar casos da Historia e a Xeografía a través do uso de fontes de información diversas, tendo en conta as transformacións de curta e longa duración (conxuntura e estrutura), as continuidades e permanencias en diferentes períodos e lugares.	Responde cun nivel de suficiencia ás cuestións planteadas no exame sobre o Antigo Réxime e as súas características política, económicas e sociais.		
CA2.2 - Utilizar secuencias cronolóxicas complexas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade, duración, causalidade), utilizando termos e conceptos específicos do ámbito da Historia e da Xeografía.	Realiza con certo nivel de un exame escrito sobre o concepto de Ilustración e sinala algunha das súas críticas ao Antigo Réxime e medios de difusión. Elabora con certo nivel liñas cronolóxicas dos feitos acaecidos no s. XVIII en España e no resto do territorio Europeo e saca algunha conclusión.	PE	90

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.4 - Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual; así mesmo, xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente establecendo relacións de causalidade e consecuencialidade que todo acontecemento histórico vai provocar no futuro.	Realiza o exercicio escrito cun nivel suficiente un comentario histórico guiado sobre os cambios políticos e económicos derivados da Ilustración Explica algunhas reformas político-administrativas do século XVIII e explica de forma xeral a Guerra de Independencia.		
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodependencia.	Expresar con certa claridade as permanencias da Ilustración na actualidade. Explica de xeito comprensible as reformas económicas acometidas polos Borbóns e a súa influencia na actualidade establecendo a relación entre estado uniformista e descentralizado.		
CA1.1 - Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos máis complexas, usando e contrastando criticamente fontes fiables, tanto analóxicas como dixitais, do presente e da historia contemporánea, identificando a desinformación e a manipulación.	En certa medida ordena as etapas históricas e entende como se escribe a Historia. É capaz de indicar algunha fonte para facer Historia. É capaz de realizar con certa soltura unha pescuda de información sobre que é Dinastía e averigua que reis españoles houbo antes do século XVIII.	TI	10
CA2.3 - Transferir adecuadamente a información e o coñecemento por medio de narracións, pósteres, presentacións, exposicións orais, medios audiovisuais e outros produtos.	Realiza case sen axuda do docente tarefas propostas sobre a España e Galicia do século XVIII como cuestionarios, test, relación de termos...		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - Cultura mediática. Técnicas e métodos das Ciencias Sociais: análise de textos, interpretación e elaboración de mapas, esquemas e sínteses, representación de gráficos e interpretación de imaxes a través de medios dixitais accesibles. Tecnoloxías da información xeográfica. - As fontes históricas como base para a construción do coñecemento sobre o pasado contemporáneo. Contraste entre interpretacións de historiadores. - A chegada a España dunha nova dinastía, uniformismo e reformismo borbónico. Crise do Antigo Réxime en España e Galicia ata 1814. O reformismo ilustrado en Galicia. - Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión. - O patrimonio como ben e como recurso. Posta en valor, difusión e xestión da riqueza patrimonial.

UD	Título da UD	Duración
10	As Revolucións burguesas e a Revolución industria	10

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.2 - Utilizar secuencias cronolóxicas complexas nas que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos (simultaneidade, duración, causalidade), utilizando termos e conceptos específicos do ámbito da Historia e da Xeografía.	É capaz de realizar con certo nivel unha liña do tempo na que se representen os procesos revolucionarios da época: Revolución Americana, Francesa, etapa de Napoleón, Revolución Industrial...	PE	90
CA2.4 - Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual; así mesmo, xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente establecendo relacións de causalidade e consecuencialidade que todo acontecemento histórico vai provocar no futuro.	Explica dun xeito suficiente o concepto de revolución burguesa e cita algúns obxectivos políticos revolucionarios en contraposición co Antigo Réxime.		
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	É capaz facer algunha enumeración dos motivos que conduciron ás Revoltas e fai un exercicio escrito suficiente comprensible.		
CA3.3 - Entender e afrontar, desde un enfoque ecosocial, problemas e desafíos pasados, actuais ou futuros das sociedades contemporáneas tendo en conta as súas relacións de interdependencia e ecodpendencia.	Responde de xeito sucinto ás preguntas sobre o proceso de Independencia das colonias americanas e da Revolución Francesa e identifica a ideoloxía liberal e nacionalista como ideas do presente.	TI	10
CA1.2 - Xerar produtos orixinais e creativos mediante a reelaboración de coñecementos previos a través de ferramentas de investigación que permitan explicar problemas presentes e pasados da humanidade a distintas escalas temporais e espaciais, do local ao global, utilizando conceptos, situacións e datos relevantes.	Demostra que sabe pescudar e expresar o significado de termos históricos como Revolución, Burguesía, Capitalismo, Democracia, Constitución, Absolutismo etc.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Sociedade da información. Procura, tratamento da información, uso de datos en contornas dixitais e avaliación e contraste da fiabilidade das fontes. O problema da desinformación. Uso específico do léxico relativo aos ámbitos histórico, artístico e xeográfico. - As fontes históricas como base para a construción do coñecemento sobre o pasado contemporáneo. Contraste entre interpretacións de historiadores. - A transformación política dos seres humanos: da servidume á cidadanía. Transicións, revolucións e resistencias: permanencias e cambios na época contemporánea. A conquista dos dereitos individuais e colectivos na época contemporánea. Orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais en España e no mundo a través das fontes.

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - A chegada a España dunha nova dinastía, uniformismo e reformismo borbónico. Crise do Antigo Réxime en España e Galicia ata 1814. O reformismo ilustrado en Galicia. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos. - Diversidade social e multiculturalidade. Integración e cohesión social. Medidas e accións en favor da igualdade e da plena inclusión. - O patrimonio como ben e como recurso. Posta en valor, difusión e xestión da riqueza patrimonial.

UD	Título da UD	Duración
11	Movimentos artísticos rococó, neoclásico e romántico; a figura de Goya	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.4 - Identificar os principais feitos históricos nos diferentes contextos e valorar os cambios que propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos conformando as bases do mundo contemporáneo e actual; así mesmo, xustificar que feitos do pasado teñen unha incidencia no presente establecendo relacións de causalidade e consecuencialidade que todo acontecemento histórico vai provocar no futuro.	Clasifica con certa seguridade as características do Rococó, do Neoclasicismo e do Romanticismo e enumera algún exemplo de España e Galicia e os relaciona cos feitos históricos.	PE	90
CA2.8 - Recoñecer os trazos que van conformando a identidade propia e a dos demais, a riqueza das identidades múltiples en relación con distintas escalas espaciais, a través da investigación e a análise dos seus fundamentos xeográficos, históricos, artísticos, ideolóxicos e lingüísticos, e o recoñecemento das súas expresións culturais.	Coñece a grandes resgos a vida e obra de Goya e ten certo coñecemento das obras e do significado da Carga dos Mamelucos e os Fusilamentos do 3 de maio e os relaciona coa Invasión Napoleónica.		
CA3.1 - Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou dosieres informativos, que reflectan un dominio e consolidación dos contidos tratados.	Realiza con certo grao de seguridade unha síntese sobre o valor da arte e a súa relación co contexto. Tamén pode citar algunha influencia de Goya en pintores posteriores.		
CA1.3 - Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro, aplicando métodos e proxectos de investigación, incidindo no uso de mapas e outras representacións gráficas, así como de medios accesibles de interpretación de imaxes.	Identifica e expresa con certa seguridade os diferentes estilos artísticos da época e comparando dúas imaxes recoñece e numera algún elemento artístico que os diferencia.	TI	10

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Dilemas e incertezas ante o crecemento, a empregabilidade e a sustentabilidade. - A transformación política dos seres humanos: da servidume á cidadanía. Transicións, revolucións e resistencias:

Contidos

- permanencias e cambios na época contemporánea. A conquista dos dereitos individuais e colectivos na época contemporánea. Orixe, evolución e adaptación dos sistemas liberais en España e no mundo a través das fontes.
- A chegada a España dunha nova dinastía, uniformismo e reformismo borbónico. Crise do Antigo Réxime en España e Galicia ata 1814. O reformismo ilustrado en Galicia.
- O nacemento das novas expresións artísticas e culturais ata a metade do século XIX e a súa relación coas artes clásicas. A personalidade independente de Goya. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial.
- O patrimonio como ben e como recurso. Posta en valor, difusión e xestión da riqueza patrimonial.

4.1. Concrecións metodolóxicas

No currículo da área de Xeografía e Historia preténdese lograr por parte do alumnado unha comprensión da realidade social en tódolos seus compoñentes: históricos, económicos, políticos, sociais, culturais..que permita a súa participación activa na sociedade. Para iso propoñemos unha metodoloxía aberta, variada, adaptable á diversidade, e que faga ao alumno sentirse partícipe do proceso de ensino -aprendizaxe; para iso suxerimos as seguintes liñas de actuación:

- Combinación das metodoloxía expositiva e indagatoria, que se farán máis complexa a medida que avancemos no curso.
- Indagación das ideas previas para poder chegarmos a alumnos e alumnas tan diversos.
- Presentación dunha información básica de xeito sinxelo e moi asequible, para garantir que o nivel mínimo esixible poida ser acadado por todo o alumnado, sen descoidar as actividades de reforzo para aqueles alumnos con dificultades de aprendizaxe, e de ampliación para aqueles alumnos que poidan acadar niveles maiores de coñecementos e competencias, é dicir, sen descoidar a atención á diversidade
- Combinación de actividades individuais e colectivas para progresar dunha maneira individual e ó mesmo tempo aprender a cooperar cos compañeiros e compañeiras, favorecendo a inclusión e os valores de solidariedade e participación; neste sentido podemos facer da multiculturalidade presente neste centro dende hai anos, unha oportunidade para enriquecer as aprendizaxes e para facilitar o acercamento, a comprensión e a aceptación de realidades diferentes á nosa.
- Potenciación da comprensión do mundo no que vivimos e da súa proxección no futuro, utilizando recursos como prensa, televisión, Internet, proxección de documentais, ademais do libro de texto. Tamén terán moita importancia como recursos didácticos tanto na xeografía como na historia, os mapas; tanto a súa lectura, como a elaboración a partir de mapas mudos (aprender facendo). Capítulo especial merecen o comentario e a comparativa de textos, e os comentarios de obras de arte, nos que xa imos iniciando ao alumnado de xeito progresivo dende os primeiros cursos da ESO.
- Taballaranse dende todas as unidades dicácticas a incerteza e a multicausalidade
- Potenciación das exposicións e dos debates, nos que o alumnado poida intercambiar información e manifestar e defender a súa opinión, contribuíndo así á creación do seu criterio persoal, e con el, da súa autonomía e creatividade.
- Potenciación da biblioteca como recurso de consulta e de animación á lectura
- Elaboración dun caderno persoal que recolla tódalas actividades feitas na clase ou en casa

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
libro de texto
fotocopias que recollan aspectos que o profesor considera interesante e non estean no libro
aula virtual do profesor

caderno ou cartafol do alumno
fichas de actividades entregadas polo profesor
recursos de internet, que inclúen vídeos, cuestionarios, xogos...
mapas xeográficos que formen parten do mobiliario da aula
mapas históricos ou xeográficos, incluíndo os topográficos, que o profesor poida aportar na aula, ou que veñen en caderniños que acompañan ao libro de texto e texro
prensa
libros de consulta e novelas, cómics... da biblioteca
canón de aula para poder facer proxeccións

O libro de texto segue a ser un recurso fundamental que facilita a labor docente; pero pode e debe ser complementado con materias elaborados polo profesor, que contextualicen o proceso de ensino-aprendizaxes ao seu grupo-clase e que se adapten ao seu estilo docente; entre os materiais elaborados polo profesor ten especial importancia a aula virtual, na que se poden programar traballos, realizar tarefas, visualizar vídeos, contestar cuestionarios, ou mesmo contactar co profesor.

O caderno do alumno pode ser un bo instrumento de avaliación como mostra da calidade do seu traballo e do seu interese.

As novelas, os cómics, os vídeos poden amenizar as aprendizaxes polo que é interesante reservarlles un lugar (na medida xusta) entre os materiais utilizados

A pesar da facilidade que temos a día de hoxe para consultar calquer tipo de mapa en internet, a presenza de mapas de gran tamaño na aula segue a ser importante, como demostra a frecuencia coa que os alumnos se achegan a eses mapas mesmo nos tempos de lecer.

O uso como material didáctico dos xornais ou publicacións periódicas dos que dispoñemos na biblioteca, ten especial importancia en 3º da ESO pola inclusión no currículo de temas referentes ao mundo actual.

E por último o material funxible co que elaborar por exemplo cartaces, ou calquera outra produción do alumno, ten que ter un posto relevante na listaxe de materiais didácticos.

En definitiva os materiais deben ser variados e adaptados ás necesidades ou aos estilos de aprendizaxe do grupo-clase.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Nas primeiras semanas do curso realizarase un seguimento do alumnado a traveso da observación diaria do seu traballo, tanto na aula coma na casa (tarefas do seu caderno da materia); na aula formularanse preguntas ou estableceranse interaccións orais que permitan establecer unha aproximación ao nivel competencial dos alumnos (especialmente a aqueles alumnos que non coñecemos por non terlles dado clase anteriormente)

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8	UD 9	UD 10
Peso UD/ Tipo Ins.	5	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Proba escrita	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90
Táboa de indicadores	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10

Unidade didáctica	UD 11	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	5	100
Proba escrita	90	90
Táboa de indicadores	10	10

Cráterios de cualificación:

a) Farase un exame por avaliación (se a materia da avaliación ou as características do alumnado así o aconsellan, poderanse facer 2 ou máis) que suporá o 90% da nota avaliación, e que poderán ser valorados de 0 a 10 (aplicando a ponderación do 90%) ou se o profesor o prefire serán puntuados entre 0 e 9 puntos. Nos mesmos valoraranse os coñecementos dos alumnos e tamén o uso correcto das pautas que rixen no mundo académico: precisión conceptual, claridade expositiva, coherencia, léxico apropiado e respecto ás normas ortográficas. O alumno será informado ca suficiente anticipación, do tipo de exercicios que comporán o exame, e neste figurará a puntuación otorgada a cada pregunta. De facerse 2 ou máis exames, a cualificación deste apartado será a nota media dos mesmos.

Ademais, serán obxecto de avaliación e cualificación (a traveso de táboas de indicadores):

- b) A realización das tarefas diarias (que deben quedar recollidas no caderno de aula) e que o alumno debe ter actualizadas cumprindo os prazos que para elas se deron, e dispostas para ser corrixidas ou revisadas cando o docenter llas pida, sen necesidade de aviso previo
- c) Os traballos requeridos polo profesor e realizados individualmente ou en grupo (exposicións orais, informes...) e sempre respectando escrupulosamente o prazos.
- d) Entrega voluntaria de traballos
- e) A actitude do alumno cara a materia e o seu comportamento na aula respecto dela (interese, esforzo, atención, participación)

Os apartados b, c, d, e, valoraranse entre 0 e 1 puntos. Cada profesor elaborará as súas táboas de indicadores e levará o rexistro das actividades; esta nota sumarase a obtida no apartado a, debendo obterse na suma un mínimo de 5 para superar a avaliación.

A nota do curso será o resultado da media das notas das 3 avaliacións, e deberá acadar o 5 para unha avaliación positiva. Se dita nota leva decimais, para o redondeo cara ao enteiro seguinte (en todo caso deberán ser ao menos 5 décimas) ou cara ao anterior, terase en conta o "cumprimento íntegro" do apartado e).

A Nota Final (a terceira avaliación segundo a orde do 27 de decembro de 2022, deberá facerse de forma conxunta ca final) poderá ser inferior, igual ou superior a da terceira avaliación. A programación das recuperacións dependerá do criterio do profesor, que pode facelas en calquera momento do curso, sempre buscando o beneficio do alumnado e tendo en conta a planificación das avaliacións.

Cando o profesor teña constancia do uso de prácticas fraudulentas por parte dalgún alumno (copiar, recurrir a Internet de xeito inapropiado, non colaborar nos traballos en grupo, etc.) procederáse á anulación da proba correspondente e a cualificación con un "cero" na mesma a dito alumno.

Criterios de recuperación:

O alumno que non acade o 5 ca media das 3 avaliacións, terá dereito a recuperar as avaliacións suspensas para superar a avaliación final.

A programación das recuperacións dependerá do criterio do profesor, que pode facelas en calquera momento do curso, sempre buscando o beneficio do alumnado e tendo en conta a planificación das avaliacións.

A recuperación prantexarase cunha sensible seducción de contidos, cinguíndose aos máis básicos; o alumno será coñecedor ca suficiente antelación da relación de contidos dos que se vai examinar; dada a importante facilitación do exame, este calificarase ata un máximo de 5 puntos

As avaliacións recuperadas con exame puntuaranse cun 5 e a nota final será a media das 3 avaliacións (practicando o mesmo redondeo arriba explicitado).

O profesor resolverá calquera tipo de dúbida prantexada polo alumno naqueles aspectos nos que sexa preciso, titorizándoo no seu proceso de recuperación.

Cando o profesor teña constancia do uso de prácticas fraudulentas por parte dalgún alumno (copiar, recurrir a Internet de xeito inapropiado, non colaborar nos traballos en grupo, etc.) procederase á anulación da proba correspondente e a cualificación con un “cero” na mesma a dito alumno.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

Actividades reforzo para a recuperación da materia pendente:

O plan de reforzo e seguimento será elaborado polo profesorado que imparte a materia que a alumna ou o alumno teña pendente de superar, baixo as directrices do departamento didáctico e co coñecemento do profesorado titor, e terá como referentes os obxectivos da materia e a contribución á adquisición das competencias. O plan adaptarase ás particularidades de cada alumna ou alumno destinatarios. O departamento didáctico velará pola realización do plan por parte da alumna ou do alumno.

O alumno será titorizado durante todo o proceso da fase de recuperación da materia pendente pondo á súa disposición o material, e os recursos necesarios para a consecución dos obxectivos.

Ao inicio de cada avaliación o profesor contactará co alumno, explicarlle o plan de recuperación e faralle entrega dunha serie de tarefas que deberá entregar na datas sinaladas, facéndoas coincidir co final de cada trimestre; ditas tarefas traballarán as competencias básicas requiridas, e serán a base sobre a que se elaborarán as cuestións das probas escritas trimestrais

En virtude de todo isto a cualificación suporá:

50% da nota acadada no exame escrito sobre as preguntas que se lle entregaron e que previamente tivo que preparar.

50% da nota acadada polo traballo realizado

A nota final (entre 1 e 10) será o resultado da media das 3 avaliacións e de non acadar o 5, o alumno tería dereito a un exame de recuperación, non tendo que presentar o traballo xa entregado se este xa foi avaliado positivamente; no caso contrario, si debe corrixilo e adxuntalo de novo.

Ademais o alumno contará coa convocatoria de maio na que poderá superar mediante un exame a materia pendente

6. Medidas de atención á diversidade

A atención á diversidade enténdese como o conxunto de actuacións dirixidas a dar resposta ás diferentes capacidades, ritmos e estilos de aprendizaxe, motivacións e intereses, situacións sociais, culturais, lingüísticas e de saúde do alumnado. Estas medidas oriéntanse a acadar os obxectivos e as competencias establecidas e réxense polos principios de calidade, equidade e igualdade de oportunidades, normalización, integración e inclusión escolar, igualdade entre mulleres e homes, non-discriminación, flexibilidade, accesibilidade e deseño universal, e cooperación da comunidade educativa.

Non todos os alumnos/as poden seguir o mesmo ritmo de aprendizaxe, tanto polo seu propio desenvolvemento psicolóxico como por moi diversas circunstancias persoais e sociais. Os alumnos e as alumnas non só teñen diferentes capacidades, senón diferentes motivacións, intereses, coñecementos previos sobre a materia, implicación e, ademais, cada cal conta cun estilo diferente de aprendizaxe (reflexivo, analítico, sintético, etc.). Situación moi presente no noso cetro, no que nos últimos anos vaise incrementando o número de alumnos chegados doutros países, e de sistemas educativos en ocasións moi diferentes ao noso.

As actividades constitúen un excelente instrumento de atención ás diferenzas individuais. A variedade e a abundancia de actividades con distinto nivel de dificultade permiten a adaptación, ás diversas capacidades, intereses e motivacións. No caso de alumnos de altas capacidades poderáselle facilitar competencias de cursos superiores, entre outras medidas. Tamen os exames ,a traveso da variedade de cuestións, de diferente estilo de formulación e carácter, poden ser un bo instrumento para atender aos diversos estilos de aprendizaxe.

No referente aos alumnos con necesidades especiais que precisen doutras medidas (TDAH, autismo, dislexia, daltonismo...) , e seguindo as recomendacións e directrices do departamento de orientación, poñeranse ao alcance do alumno todos os medios dos que dispoñemos para garantir a súa inclusión, o logro dos obxectivos, e o seu desenvolvemento persoal, tanto no referente a adaptar os exames en formulación ou en tempo ás súas necesidades, como en calquera outra adaptación da que precisen na aula, explicacións etc.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8
ET.1 - comprensión lectora e expresión oral e escrita	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.2 - comunicación audiovisual e competencia dixital	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.3 - fomento do espírito crítico e científico	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.4 - educación emocional e en valores	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.5 - igualdade de xénero, respecto mutuo e cooperación entre iguais	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.6 - educación para a sustentabilidade e o consumo responsable	X	X	X	X	X	X	X	

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8
ET.7 - creatividade e emprendemento social e empresarial			X	X	X	X	X	X

	UD 9	UD 10	UD 11
ET.1 - comprensión lectora e expresión oral e escrita	X	X	X
ET.2 - comunicación audiovisual e competencia dixital	X	X	X
ET.3 - fomento do espírito crítico e científico	X	X	X
ET.4 - educación emocional e en valores	X	X	X
ET.5 - igualdade de xénero, respecto mutuo e cooperación entre iguais	X	X	X
ET.6 - educación para a sustentabilidade e o consumo responsable			
ET.7 - creatividade e emprendemento social e empresarial			

Observacións:

Así mesmo fomentaranse a educación para a saúde, incluída a afectivo-sexual, a formación estética, a concienciación e formación sobre o cambio climático.

Tamén se promoverá a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto polos dereitos humanos e o rexeitamento de calquera tipo de violencia, a pluralidade e o respecto polo Estado de dereito.

Disñáranse actividades que lle permitan ao alumno afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
obradoiro "mapas divertidos" por parte da empresa "Tysgal consultora"	actividade que consiste nunha breve charla sobre a utilidade da cartografía e Historia na USC seguida dunha serie de actividades prácticas sobre as aplicacións da cartografía.		X	
visita a unha explotación gandeira da contorna	actividade consistente na toma de contacto cunha empresa do sector primario		X	

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
A selección e temporalización dos contidos e actividades foi adecuada
Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas, de ser o caso
Aplicáronse as medidas de apoio, reforzo, recuperación e ampliación, e avalíouse a súa eficacia.
Metodoloxía empregada
Usáronse distintos instrumentos de avaliación.
Dáse un peso real á observación do traballo na aula.
Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.
Ofrécese a cada alumno as explicacións individualizadas que precisa, ademáis das explicacións xerais para todo o alumnado.
Combínase o traballo individual e en equipo.
Poténcianse estratexias de animación á lectura e de traballo tanto da expresión oral como de comprensión oral e escrita.
Incorpóranse as TIC aos procesos de ensino aprendizaxe.
Préstase atención aos elementos transversais.
Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.
Medidas de atención á diversidade
O nivel de dificultade foi o adecuado ás características do alumnado
Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.
Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.
Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.
Elabóranse actividades atendendo á diversidade.
Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.
Clima de traballo na aula
O ambiente xerado na aula propiciou a atención, o traballo
conseguiuse estimular a actividade intelectual do alumnado e a súa participación activa
Conseguiuse e valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.

Coordinación co resto do equipo docente e coas familias ou as persoas titoras legais
Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado
Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.
Grao de implicación do profesorado nas funcións de titoría e orientación.
Outros
INDICADORES DE LOGRO DO PROCESO DE ENSINO:
INDICADORES DE LOGRO DA PRÁCTICA DOCENTE:
Ofrécense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.
Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.

Descrición:

En canto á práctica docente, a autoavaliación realizarase por medio do cuestionario arriba presentado, e que se traballará no Departanetno ao final de cada avaliación, o que vai permitir reconsiderar determinadas actuacións do docente, corrixilas e reformularlas.

Igual de importante é avaliar o proceso do ensino para o cal dispónse dun cuestionario de autoavaliación cos indicadores de logro arriba indicados.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

Dado que para o desenvolvemento adecuado da programación, esta debe recoller procesos que avalíen a súa eficacia, establécense mecanismos de seguimento, avaliación e modificación da programación didáctica en relación cos resultados académicos, coa finalidade de levar a cabo procesos de mellora co obxectivo de conseguir unha programación máis axustada á realidade da práctica docente, e as características do alumnado. É preciso avaliar non só o proceso de ensino senón tamén a propia práctica docente, facendo un exercicio continuado de autocrítica.

Neste senso, este Departamento fará trimestralmente dúas reunións, recollidas nas actas, para avaliar o desenvolvemento desta Programación e o grao de cumprimento dos seus obxectivos (criterios e instrumentos de avaliación, ponderación dos mesmos, metodoloxía) e identificar cales foron os posibles atrancos ao seu normal desenvolvemento. Ó rematar o curso, farase una avaliación final da mesma, cuxos resultados, así como as propostas de mellora, serán incluídos na Memoria correspondente a este curso académico.

Para avaliar o proceso de ensino deben empregaranse os indicadores de logro establecidos na programación e comprobar o seu grao de cumprimento.

9. Outros apartados

1. Acordo do Departamento sobre a non asistencia a un exame

Os alumnos que non asistan a un examen na data acordada entre o profesor e o grupo correspondente deberán xustificar a falta debidamente por escrito (consulta médica, citación xudicial, etc.) ou razoablemente explicada, en tempo e forma, polos pais do alumno diante do profesor, e de ser posible deberán avisar ao profesor con anterioridade á falta. O exame deberá ter lugar na clase máis próxima posible ao día do exame do resto do grupo; e de poder ser, faráselle xunto con outro grupo que inda teña o exame pendente.

2. Acordo do Departamento sobre o uso de métodos fraudulentos

Cando o profesor teña constancia do uso de prácticas fraudulentas por parte dalgún alumno (copiar, recurrir a Internet de xeito inapropiado, non colaborar nos traballos en grupo, etc.) procederáse á anulación da proba correspondente e a cualificación con un “cero” a dito alumno na dita proba